

การท่องเที่ยวชุมชนด้วยการสร้างประสบการณ์ในงานอีเวนต์เชิงเทศกาล:

กรณีศึกษา งานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย

Community Based Tourism by Creating Festival Experience: A Case Study of Sukhothai Loi Krathong and Candle Festival

◆ ธนธร สันติชาติ*

อาจารย์, สาขาวิชาการจัดการงานอีเวนต์, คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี

Thanathorn Santichat*

Lecturer, Event Management, Faculty of Hospitality Industry, Dusit Thani College

E-mail: thanathorn.sa@dtc.ac.th

◆ วรท พานิชวิทย์ พิณแพทย์

อาจารย์, ประจำศูนย์การจัดการ และปฏิบัติการงานบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี

Varot Panitchavit Pinpat

Lecturer, Hospitality Management and Operations Center, Dusit Thani College

Email: varot.pi@dtc.ac.th

◆ โกสินทร์ ปานแย้ม

อาจารย์, สาขาวิชาการจัดการโรงแรม, คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี

Kosin Panyaem

Lecturer, Hotel Management, Faculty of Hospitality industry, Dusit Thani College

E-mail: kosin.pa@dtc.ac.th

*Corresponding Author E-mail: thanathorn.sa@dtc.ac.th

Received: May 9, 2023; Revised: July 7, 2023; Accepted: July 31, 2023

Abstract

The purpose of this article aims to study the patterns of experience in festival events and to present the ways to create experience by using Sukhothai Loi Krathong and Candle Festival. As one of the most well-known national festivals for tourists, it features a variety of interesting events and is held annually, which will help to promote attractive activities, can meet the needs of tourists in all dimensions, and is a memorable tourism experience, as well as a marketing tool that encourages the growth of tourism communities. In addition, this approach is also beneficial for organizers and entrepreneurs involved in prototyping or

upgrading future festival by integrating community tourism knowledge with creating experiences through festival, which will lead to creative tourism concepts and joint integration.

Keywords: Community Based Tourism, Experience, Sukhothai Loi Krathong and Candle Festival

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของประสบการณ์ในงานอีเวนต์เชิงเทศกาล และนำเสนอแนวทางการสร้างประสบการณ์โดยใช้งานเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นหนึ่งในเทศกาลสำคัญระดับประเทศที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจหลากหลาย และจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้งานมีความน่าสนใจ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ครบทุกมิติ และเป็นการสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังเป็นประโยชน์ต่อผู้จัดงานและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นต้นแบบหรือปรับปรุงรูปแบบการจัดงานเทศกาลในอนาคต โดยจะทำการบูรณาการองค์ความรู้การท่องเที่ยวชุมชนกับการสร้างประสบการณ์ผ่านงานอีเวนต์เชิงเทศกาล ซึ่งจะทำให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการบูรณาการร่วมกัน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน, ประสบการณ์, เทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศไทยด้วยปัจจัยเกื้อหนุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่ครบครัน ส่งผลให้ทั้งภาครัฐและเอกชนมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวกันอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชนที่มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการแสดงเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตในวัฒนธรรมที่แตกต่างจัดการโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน (Praman, 2018)

จังหวัดสุโขทัย ถือเป็นหนึ่งในจังหวัดเมืองรองที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ (Division of Information and Communication, Sukhothai Provincial Bureau, 2021) ซึ่งจากข้อมูลสถิติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2021) พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยมีแนวโน้มเพิ่มทุกปีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดสุโขทัยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนเป็นจำนวน 1,501,482 คน เพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนคิดเป็น

ร้อยละ 2.71 โดยที่เทศบาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ถือเป็นเทศกาลท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัยที่มีการจัดงานสืบทอดกันมานานและมีชื่อเสียงระดับประเทศ โดยเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของงานเช่นมีการทำกระทงทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ตลาดโบราณจำลองบรรยากาศการซื้อขายสินค้าแบบโบราณ การประดับไฟจุดเทียนตามโบราณสถานต่างๆ ในตอนกลางคืน และการแสดงแสงเสียงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กรุงสุโขทัย ณ บริเวณวัดมหาธาตุ ทำให้เดือนพฤศจิกายนของแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวและเข้าร่วมงานประเพณีลอยกระทงในจังหวัดสุโขทัยเป็นจำนวนมาก อันเป็นการสร้างการเติบโตให้กับเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น และยังเป็นเครื่องมือในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัยอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดสุโขทัยยังคงเป็นรองจังหวัดอื่นอยู่มากทั้งในด้านของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ อันเนื่องด้วยยังมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจไม่มากพอ ทำให้ไม่เกิดการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อ ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของประสบการณ์ในงานอีเวนต์เชิงเทศกาล และนำเสนอแนวทางการสร้างประสบการณ์โดยใช้งานเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นหนึ่งในเทศกาลสำคัญระดับประเทศที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจหลากหลาย และจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้งานมีความน่าสนใจ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ครบทุกมิติ และเป็นการสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังเป็นประโยชน์ต่อผู้จัดงานและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นต้นแบบหรือปรับปรุงรูปแบบการจัดงานเทศกาลในอนาคตอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน รับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สังคม ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญา ทำให้เกิดการสร้างงาน กระจายรายได้ เพิ่มความมั่นคงเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น และรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ (Panida, Motipa and Weerapon, 2021) ซึ่งลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประกอบไปด้วย (Weerapon, 2016) (1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และ (2) การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจการวางแผนและดำเนินงาน รวมทั้งมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ นอกจากนี้ Rudee

(2020) ยังได้อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน อันได้แก่ (1) สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวชุมชน (2) การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา (3) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว (4) การจัดการอย่างยั่งยืน และ (5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน

ดังนั้น องค์ประกอบและรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนจึงมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบอื่นเพราะไม่เน้นการสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวจำนวนมากในคราวเดียว แต่เน้นการร่วมสร้างประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งการพัฒนารูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย รวมทั้งการนำงานอีเวนต์ท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือทางการตลาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจะทำให้เกิดการบูรณาการด้านคุณค่าและความยั่งยืน และสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ในงานอีเวนต์เชิงเทศกาล (Festival Experience)

ประสบการณ์ คือการสร้างหรือออกแบบเหตุการณ์บางอย่างเพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังบุคคลเพื่อทำให้เกิดความทรงจำที่น่าประทับใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ ในบริบทของงานอีเวนต์ แนวความคิดของการสร้างประสบการณ์ (Event Experience) จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมงานได้รับความทรงจำที่ไม่มีวันลืมเลือน และเป็นประสบการณ์พิเศษเฉพาะบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งการวางแผนความคิดของการสร้างประสบการณ์ให้กับงานอีเวนต์นั้นจะช่วยให้ผู้จัดงานหลีกเลี่ยงที่จะสนใจเพียงองค์ประกอบดั้งเดิมของงานอีเวนต์ เช่น โปรแกรมงาน การจัดเตรียมงาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และข้อมูลการจัดงาน และหันมาสนใจการสร้างกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมงาน เพื่อตอบสนองความต้องการและทำให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดความพึงพอใจต่อการจัดงานมากขึ้น (Geus, Richards and Toepoel, 2016)

ในปัจจุบันการออกแบบเครื่องมือทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้มีการเน้นเรื่องการมอบประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อให้เกิดการสร้างการจดจำ เกิดความประทับใจ และมีความตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้ง โดยประสบการณ์งานอีเวนต์ของนักท่องเที่ยวได้ถูกอธิบายไว้ว่าเป็น ความสนุกสนาน การมีส่วนร่วม และความทรงจำที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมงาน ซึ่งการรับรู้และได้รับประสบการณ์ในงานอีเวนต์ของนักท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญที่ทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ โดยเฉพาะในงานอีเวนต์เชิงเทศกาลที่มีการรวมกลุ่มกันของผู้ที่มีความสนใจเฉพาะด้านเหมือนๆ กัน เป็นงานเฉลิมฉลองทางวัฒนธรรมหรือเกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ในด้านของประวัติศาสตร์ชุมชนนั้นๆ รวมทั้งเป็นงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านประสาทสัมผัส ด้านจินตนาการ และด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเทศกาลสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (Niphath and Narongkong, 2012) คือ 1) เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับ

การส่งเสริมเศรษฐกิจ เช่น เทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดเชียงใหม่ 2) เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาหรือวิถีชีวิตชุมชน เช่น เทศกาลลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย 3) เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น เทศกาลสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแควและงานกาชาด จังหวัดกาญจนบุรี และ 4) เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เทศกาลผีตาโขน จังหวัดเลย

เครื่องมือที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ในงานอีเวนต์เชิงเทศกาลได้ครบทุกมิติคือขอบเขตของประสบการณ์งานอีเวนต์ (Event Experience Realms) ที่แบ่งออกเป็น 5 ส่วนสำคัญ (Ayob, Wahid, and Omar, 2013 and Sabaithip, Jiratchaya and Panakrit, 2020) ได้แก่

(1) ประสบการณ์ด้านความบันเทิง (Entertainment) เกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมงานได้ดูกิจกรรมหรือการแสดงต่างๆ ภายในงานแล้วเกิดความบันเทิงหรือความสนุกสนาน โดยกิจกรรมหรือการแสดงนั้นจะต้องสามารถดึงดูดให้ผู้ร่วมงานเกิดความสนใจและรับรู้ได้ผ่านประสาทสัมผัสหรือความรู้สึกของร่างกาย เป็นกิจกรรมที่ใช้การซึมซับ (Absorption) ประสบการณ์แต่ไม่ต้องออกแรงในการทำกิจกรรมแต่อย่างใด (Passive Participant) เช่น การชมการแสดง การอ่านหนังสือ การฟังเพลง เป็นต้น

(2) ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ (Educational) เกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมงานรู้สึกว่าได้พัฒนาความรู้หรือได้พัฒนาทักษะใหม่ๆ บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับความคิดหรือทางร่างกาย เป็นกิจกรรมที่อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Participant) และการซึมซับประสบการณ์ (Absorption) เช่น การเรียนทำอาหาร เป็นต้น

(3) ประสบการณ์ด้านจินตภาพ (Escapism) เกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมงานมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากชีวิตประจำวัน หรือในสภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากเดิม โดยผู้ทำกิจกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น (Active Participant) และผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกิจกรรมแบบรวมเป็นหนึ่งกับประสบการณ์นั้น (Immersion) เช่น การดำน้ำ การร่วมแสดงในการแสดง เป็นต้น

(4) ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ (Esthetic) เกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมงานประเมินภาพรวมของสภาพแวดล้อม ลักษณะทางกายภาพต่างๆ หรือสินค้าและบริการภายในงาน เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะร่วมกิจกรรมแบบรวมเป็นหนึ่งกับประสบการณ์นั้น (Immersion) แต่ไม่ต้องออกแรงในการทำกิจกรรมแต่อย่างใด (Passive Participant) เช่น การชมบรรยากาศ การชมนิทรรศการแสดงผลงาน เป็นต้น

(5) ประสบการณ์ด้านการเฉลิมฉลอง (Festivity) เกิดขึ้นเมื่อผู้เข้าร่วมงานมีการแบ่งปันอารมณ์ความรู้สึกที่รื่นเริง สนุกสนานและความต้องการในการเฉลิมฉลองไปยังบุคคลอื่นที่มาร่วมงานด้วยกัน

ดังนั้น ผู้จัดการงานอีเวนต์เชิงเทศกาลจึงควรออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีแนวคิดของการสร้างประสบการณ์เป็นพื้นฐานซึ่งอาจจะใช้การเชื่อมโยงรูปแบบประสบการณ์ในหลายๆ ด้านภายในงานเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์และความน่าดึงดูดให้กับงานเทศกาล และสร้างประสบการณ์อันล้ำค่าให้กับนักท่องเที่ยวแบบไม่รู้ลืม

เทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย (Sukhothai Loi Krathong and Candle Festival)

ประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย จัดขึ้น ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และได้รับการจัดสืบสานต่อมาเป็นงานเทศกาลประจำปีระดับจังหวัดและระดับประเทศที่มีผู้สนใจเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งเทศกาลนี้มีการจัดงานเฉลิมฉลองติดต่อกัน 7 วัน 7 คืน ในช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ภายในงานประดับประดาด้วยประทีปโคมไฟ มีขบวนแห่กระทง พนมหมาก ขบวนช้างขบวนม้า และขบวนแห่ประเพณีวัฒนธรรมของอำเภอต่างๆ ในจังหวัดสุโขทัย การแสดงมหรหรมนาภูมิศิลปพื้นบ้านของภาคต่างๆ มีการประกวดกระทงโคมชักโคมแขวน การแสดงพื้นบ้านและปิดท้ายช่วงเย็นถึงค่ำในแต่ละวันด้วยกิจกรรมข้าวขวัญวันเล่นไฟ การแสดงประกอบแสงเสียง พิธีเผาเทียน พิธีอัญเชิญพระประทีป และสิ้นสุดงานด้วยกิจกรรมการแสดงพลุดะไลไฟพะเนียงอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้จัดขึ้นบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และจัดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น (Ministry of Culture, 2020)

เทศกาลดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัยและของประเทศได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ของชุมชน เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง หรือวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ซึ่งผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการจัดงานจึงนับเป็นการต่อยอดทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้และความมั่งคั่งให้กับประเทศด้วยทุนทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าอันนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

แนวทางการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการสร้างประสบการณ์ในเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย

การออกแบบประสบการณ์งานอีเวนต์ (Event Experience) สำหรับงานเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมงานมากขึ้นสามารถทำได้ดังนี้

(1) ประสบการณ์ด้านความบันเทิง (Entertainment Experience)

ประสบการณ์ด้านความบันเทิงเกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมหรือการแสดงที่สนุกสนานที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและทำให้เกิดอารมณ์ร่วมได้ ซึ่งประสบการณ์ด้านนี้นักท่องเที่ยวอาจมีส่วนร่วมทั้งกับกิจกรรมเพียงบางส่วน หรือไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับผู้แสดง แต่ผู้จัดงานต้องสามารถถ่ายทอดกิจกรรมหรือการแสดงให้ผู้รับชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วม จดจ่อ คล้อยตาม และซึมซับประสบการณ์ไปกับการแสดงนั้นๆ ได้ โดยผ่านประสาทสัมผัสทางร่างกาย ซึ่งแนวทางการสร้างประสบการณ์ด้านความบันเทิงสามารถทำได้ดังนี้

1.1 จัดกิจกรรมการแสดงหรือการเล่นท้องถิ่นที่มีจังหวะเร็วหรือเพลงที่มีความสนุกสนานตลอดทั้ง 7 วันของการจัดงาน เช่น การแสดงกระบี่กระบอง การแสดงมวยไทยคาดเชือก เพื่อสร้างความสนใจโดยมีการเชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ชุมชน และการแสดงในแต่ละวันควรมีความแตกต่างกันเพื่อไม่ให้น่าเบื่อและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมงานทุกวัน

1.2 จัดขบวนพาเหรดหรือขบวนแห่ในวันแรกของการจัดงานหรือในวันพิธีเปิดงานเพื่อสร้างความรื่นเริงสนุกสนานและการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการสร้างขบวนให้เคลื่อนผ่านชุมชนและสถานที่สำคัญต่างๆ และใช้เครื่องดนตรีไทยหรือเครื่องดนตรีท้องถิ่นประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

1.3 จัดแสดงภาพยนตร์กลางแจ้งหรือการแสดงดนตรีในตอนกลางคืนโดยศิลปินท้องถิ่นและศิลปินที่มีชื่อเสียงเพื่อความบันเทิงของนักท่องเที่ยว

(2) ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ (Educational Experience)

ประสบการณ์ด้านการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หรือเป็นการช่วยพัฒนาทักษะบางอย่างให้ดีขึ้น การสร้างประสบการณ์นี้อาจทำได้โดยการเชื่อมโยงความรู้กับกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นกระบวนการทางความคิด วิเคราะห์ และการจดจำ หรือเป็นกิจกรรมที่ต้องลงมือทำเพื่อพัฒนาทักษะทางร่างกาย ดังนั้นการสร้างประสบการณ์ด้านนี้จึงควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเป็นอย่างมาก และต้องเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวคิดว่าถ้าเข้าร่วมแล้วต้องได้ความรู้หรือทักษะบางอย่างกลับคืนมา (Customer Return on Investment) ซึ่งแนวทางการสร้างประสบการณ์ด้านการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมนิทรรศการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนและจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งประวัติศาสตร์ของเทศกาลลอยกระทงของประเทศไทย โดยนำเทคโนโลยีและสื่อที่มีความทันสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและน่าเรียนรู้

2.2 จัดกิจกรรมสาธิตหรือกิจกรรม workshop เช่น การทำกระทง การทำโคมชักโคมแขวน การทำพญามหากพมดอไม้ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการทดลองทำและสามารถนำกลับบ้านได้

2.3 จัดกิจกรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของงานและให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีทางประวัติศาสตร์ชุมชน เช่น กิจกรรมปั่นฝ้ายทอผ้าจุลกฐิน การทำบุญตักบาตรในแบบวิถีชุมชน ซึ่งจากกิจกรรมเหล่านี้นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง

2.4 จัดกิจกรรมการแข่งขันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น การแข่งขันประกวดกระทง การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การแข่งขันกลองยาวพื้นบ้าน การแข่งขันทำอาหารพื้นบ้าน เพื่อเป็นการแสดงความสามารถทักษะของนักท่องเที่ยว และยังเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นอีกด้วย

(3) ประสบการณ์ด้านจินตภาพ (Escapism Experience)

ประสบการณ์ด้านจินตภาพเกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมที่มีความแตกต่างจากงานเทศกาลอื่นๆ และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถหาที่ไหนได้ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นมาจากจินตนาการที่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน มีการสร้างฉากและสภาพแวดล้อมที่สวยงามเกินจริงจนผู้เข้าร่วมเกิดความดื่มด่ำในประสบการณ์ ซึ่งการสร้างประสบการณ์ด้านนี้จำเป็นต้องให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริง และควรให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งแนวทางการสร้างประสบการณ์ด้านจินตภาพสามารถทำได้ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมตลาดโบราณที่มีการออกบูทขายอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าพื้นเมืองต่างๆ และนักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้ด้วยเงินเบี้ย เงินพดด้วง หรือเงินไทยโบราณ ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้เห็นสิ่งที่ตัวเองไม่เคยเห็นมาก่อนในอดีต ได้เรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตของคนโบราณ และรู้จักกับอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ภายในตลาด อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการเห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

3.2 จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ล่องกระทงภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยช่วงเย็นถึงกลางคืน ซึ่งเป็นสถานที่ล่องกระทงที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ มีความสวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และสามารถทำได้ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น โดยถือเป็นประสบการณ์ที่ไม่สามารถหาที่ไหนได้นอกจากงานนี้

(4) ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ (Esthetic Experience)

ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพเกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นประสบการณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความสวยงามต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมีการดื่มด่ำประสบการณ์ได้มากและอย่างลึกซึ้งแต่อาจจะมีส่วนร่วมกับกิจกรรมน้อยมากหรือไม่มีเลยเป็นเพียงการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สินค้าหรือบริการหรือสภาพแวดล้อมรอบๆ ที่ถูกนำเสนอมาเท่านั้น ซึ่งแนวทางการสร้างประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพสามารถทำได้ดังนี้

4.1 จัดการแสดงแสงเสียงด้านวัฒนธรรมภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยทั้ง 7 คีรี โดยมีการใช้สีสันทันของเครื่องแต่งกายนักแสดงและใช้ชุดไทยที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อความดึงดูดทางสายตา ใช้เพลงและดนตรีไทยที่ไพเราะประกอบเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวรอบๆ งานให้เข้ามาดู ใช้กลิ่นหอมของธูปเทียนและดอกไม้ประกอบการแสดงเพื่อดึงดูดอารมณ์ทางกลิ่น ใช้ฉากหลังการแสดงเป็นโบราณสถานล้อมด้วยไฟหลากหลายสีสันทันเพื่อให้เกิดความสวยงาม และสิ้นสุดการแสดงด้วยพลุตะไลไฟพะเนียงอย่างยิ่งใหญ่เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่น่าจดจำ

4.2 จัดบรรยากาศโดยรอบงานให้เชื่อมโยงกับธีมงาน โดยอาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและโบราณสถานที่สวยงามเป็นจุดเด่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ช่วงกลางคืนมีการประดับตกแต่งไฟหลากหลายสีสันทันตามต้นไม้ เส้นทางเดิน หรือโบราณสถานเพื่อเพิ่มความสวยงาม รวมทั้งมีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็น Landmark เช่น กระถางขนาดใหญ่ หรือวัตถุอื่นๆ ที่แสดงถึงศิลปะวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างจุดถ่ายรูป

และเป็นจุดศูนย์กลางของนักท่องเที่ยวในการรวมตัวกัน นอกจากนี้การจัดตกแต่งบูธขายสินค้า พื้นที่ทำกิจกรรม เวทีต่างๆ รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ภายในงานก็ควรมีการเชื่อมโยงกับธีมงานอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการกลมกลืนกันและส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน

(5) ประสบการณ์ด้านการเฉลิมฉลอง (Festivity Experience)

ประสบการณ์ด้านการเฉลิมฉลองเกี่ยวข้องกับการแบ่งปันจิตวิญญาณหรืออารมณ์ความรู้สึกไปยังนักท่องเที่ยวหรือผู้ร่วมงานคนอื่นๆ หรือคนในชุมชน รวมทั้งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่มีความสุข สนุกสนาน มีการแบ่งปันบางอย่างให้กับกลุ่มคนที่อยู่ในสถานที่เดียวกันจนเกิดเป็นกิจกรรมการเฉลิมฉลอง ซึ่งแนวทางการสร้างประสบการณ์ด้านการเฉลิมฉลองสามารถทำได้ดังนี้

5.1 จัดกิจกรรมให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสจุดเทียนร่วมกันในช่วงระหว่างการแสดงแสงเสียงช่วงกลางคืนเพื่อให้เกิดการเฉลิมฉลองร่วมกันในช่วงปิดท้ายการแสดงที่มีการจุดพลุซึ่งจะทำให้บรรยากาศของงานเป็นไปอย่างสนุกสนาน

5.2 ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในขบวนพาเหรดในพิธีเปิดงาน ได้มีโอกาสในการร้องรำทำเพลงร่วมกันในขบวนพาเหรดที่มีจังหวะสนุกสนาน และได้มีส่วนร่วมในการแสดงชุดต่างๆ ภายในงาน

5.3 จัดกิจกรรมร้องเพลงลอยกระทงและรำวงร่วมกันของนักท่องเที่ยวทั้งหมดภายในงานในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อเป็นการดึงดูดการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และเป็นการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมไทยที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

สรุป

งานเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ถือเป็นงานอีเวนต์ที่สอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในปัจจุบันที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดสุโขทัยซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการผลิตสินค้าและบริการด้วยทุนและมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้เกิด การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) อันเป็นกระแสนิยมต่อชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงจากการเดินทางท่องเที่ยว มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ รวมทั้งประวัติศาสตร์ในเทศกาลงานประเพณีที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ที่ถูกสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมนั้นขึ้นมา

ดังนั้น การออกแบบประสบการณ์ที่มีความหลากหลายครบทุกมิติซึ่งมีการบูรณาการระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวและทรัพยากรท้องถิ่นภายในชุมชนจะทำให้เกิดกิจกรรมงานอีเวนต์ที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุดและเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าจดจำ (Memorable Tourism Experience: MTE) อันจะนำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวหรือเข้าร่วมงานเทศกาลซ้ำไปปีต่อๆ ไป และเกิดการบอกต่อในเชิงบวกไปยังเพื่อนหรือคนรู้จักให้มาท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งผู้คนที่

ถิ่นที่อาศัยอยู่ ผู้ประกอบการท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน และเป็นการช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 นักวิชาการสามารถนำแนวทางนี้ไปต่อยอดในการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในอนาคตเพื่อหาปัจจัยด้านการออกแบบประสบการณ์งานอีเวนต์ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวชุมชนหรือพัฒนาเป็นโมเดลที่มีปัจจัยอื่นๆ เสริมขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงสุดและเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าจดจำ อันจะนำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวหรือเข้าร่วมงานเทศกาลซ้ำในปีต่อไป

1.2 นักวิชาการสามารถนำแนวทางนี้ไปทำการวิจัยโดยเชื่อมโยงกับงานอีเวนต์หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะทำให้ผลลัพธ์ด้านการออกแบบประสบการณ์มีความแตกต่างกันไปด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

2.1 ผู้จัดงานอีเวนต์หรืองานเทศกาลสามารถนำแนวทางนี้ไปใช้ในการออกแบบประสบการณ์งานอีเวนต์ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมภายในงานเกิดความน่าสนใจและอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวหรือการจัดงานเทศกาลทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวที่หลากหลายและครบทุกมิติซึ่งจะมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าจดจำ และนำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวหรือเข้าร่วมงานเทศกาลซ้ำ อันนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวนมากที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้เป็นอย่างดี

References

- Ayob, N., Wahid, N.A., and Omar, A. (2013). Mediating Effect of Visitors' Event Experiences in Relation to Event Features and Post-Consumption Behaviors. *Journal of Convention & Event Tourism*. 14, 177–192.
- Division of Information and Communication, Sukhothai Provincial Bureau. (2021). General Information. Retrieved September 14, 2021, from <http://www.sukhothai.go.th>.
- Geus, S. D., Richards, G., and Toepoel, V. (2016). Conceptualisation and operationalisation of event and festival experiences: Creation of an event experience scale. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*. 16(3), 274-296.

- Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Tourist statistics*. Retrieved September 14, 2021, from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=618.
- Ministry of Culture. (2020). *Flying, burning candles, playing lights, celebrate the World Heritage City*. Printing Arts: Bangkok.
- Niphat, P. and Narongkong, R. (2012). Nostalgia in Thai Tourism Industry. *Journal of Ethics Studies of Klong and Salavin River*. 3, 47-60.
- Panida, N., Motipa, V. and Weerapon, V. (2021). Adaptive behavior in the tourism community of tourists in Sumutsongkram province. *Innovation and Management Journal*. (2).
- Praman, T. (2018). The community's involvement in the mining of waterways to prepare a foundation plan for the restoration of the Lower Lagoon in Songkra Province. *Kat Yai Journal*. 16(2), 191-212.
- Rudee, S. (2020). Marketing promotion strategies for community tourism. *Social Journal Research & Development*. 2(4), 51-61.
- Sabaithip, M., Jiratchaya, C. and Panakrit, A. (2020). Enhancing the value chain of local tourism experience. Case studies, prototype area routes, Sukhothai Province. *International Academic Tourism Magazine*. 16(1), 57-80.
- Tourism Authority of Thailand. (2016). Meeting Documents of The LINK Project, October 2016 in Bangkok.
- Weerapon, T. (2016). Community Based Tourism: CBT For the development of the quality of life of the community in the forest land. Retrieved September 14, 2021, from www.dnp.go.th.

Thanathorn Santichat

Lecturer, Event Management, Faculty of Hospitality Industry,
Dusit Thani College

Varot Panitchavit Pinpat

Ph.D., Lecturer, Hospitality Management and Operations Center,
Dusit Thani College

Kosin Panyaem

Ph.D., Lecturer of Hotel Management, Faculty of Hospitality Industry,
Dusit Thani College